

مرکز آسیائی هند آسیائی بین المللی اسناد و کتابخانه

شوریه شگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

رویدادها

- ایجاد محیط مطلوبتر
انسانی در مدارس
۷۰ » مرکز و انجمن اولیاء و
مربیان
۷۷ » مطبوعات
۸۰ »

ایجاد محیط مطلوب

بیانات خانم دکتر آصفه آصفی نماینده ایران در کنگره

کنگره بین‌المللی اولیا و مربیان از ۲۴ تا ۲۶ اردیبهشت ماه با شرکت نمایندگان کشورهای ایران ، آلمان ، اسپانیا ، ایتالیا ، فرانسه ، انگلیس ، پرو ، ساحل عاج و بلژیک در لندن تشکیل شد .

از طرف ایران، خانم دکتر آصفه آصفی استاد دانشگاه و مدیر عامل انجمن ملی اولیا و مربیان ایران در کنگره شرکت داشتند و نطقی ایراد کردند که مورد توجه واقع شد . در این شماره ، بیانات خانم دکتر آصفی درج شده و جریان مذاکرات کنگره را نیز از شماره بعد بتدریج جهت استحضار خوانندگان محترم چاپ می‌کنیم :

در زمان ما آموزش و پرورش مدرسه‌ای بیش از هر عصر دیگری رواج یافته و ضرورت آن مورد تأیید قرار گرفته است ، در همه کشورها هر روز تعداد بیشتری مدرسه ایجاد میشود و هر روز بخش بزرگتری از افراد واجب‌التعلیم روانه مدرسه‌ها میگردند . اما ، شاید به خاطر این فزونی فوق‌العاده عرضه و تقاضا ، یاب هر علت دیگری آموزش و پرورش با بحرانها و محدودیتهای وخیمی روبرو شده است - یا اگر خوشبین‌وعاری از عیبجویی باشیم باید بگوئیم همچنان روبروست .

به علت وسعت موضوع و تنگی مجال ناگزیر باید مطالب را فهرست‌وار ذکر کرد و به بررسی اجمالی مطالب پرداخت ، ازینرو بدون نگرانی از گسیخته شدن رشته مطالب به بیان یکایک آنها می‌پردازم .

سانی در مدارس

هدف

تربیتی که ما بکودک می‌دهیم باید به خاطر هدفی باشد هدفی عینی و پیش‌رو صرفاً. اینکه او را فرشته‌خو بار بیاوریم و به راستگویی و درستکاری معتادش کنیم، نمیتواند یک چنین هدفی را تأمین کند، همچنین اگر کودک را فقط به کشف و ابداع عادت دهیم و از او موجودی مبتکر و خلاق بسازیم، این به تنهایی برایش کافی نخواهد بود.

زمانی - از جمله در قرون وسطی - هدف تعلیم و تربیت اصلاح اخلاق و تهذیب روح افراد بود و سعی میشد تا کودکان را به زیور اخلاق حسنه و ملکات فاضله بیارایند و «راین‌سیمون» این سخن دلکش را میگفت که پیش از اینکه عالم باشی، انسان باش.

برعکس، در بسیاری جوامع امروز برنامه ریزان تعلیم و تربیت پیرو فلسفه سودگرایی هستند و میگویند باید تعلیم و تربیت فایده عملی داشته باشد.

شک نیست که این هردو عقیده تا حدی افراطیست، ولی در عین حال در هر کدام هم بذر حقیقتی را میتوان یافت. آنچه که گمان میکنم باید در زمره هدفهای اساسی آموزش قرار گیرد عبارتست از:

- ۱ - پرورش روحیه اجتماعی و حس سازگاری با دیگران
- ۲ - ایجاد عادت به بحث و گفتگو و تحمل عقاید مخالفان
- ۳ - گرمی داشتن خلاقیت و ابتکار
- ۴ - علاقه به حق طلبی و احقاق حق به خاطر احترام گذاشتن به نفس حق و حقیقت
- ۵ - فداکاری بخاطر دیگران، مخصوصاً بخاطر اجتماع.
- ۶ - معتبر شمردن تجربه و داده‌های عینی بر اساس قانون عینی
- ۷ - ایجاد اعتماد بنفس بر اساس اعتقاد به انسان و نیروهای بشری
- ۸ - آموزش ارزش مساعی نسلهای گذشته و گرمی داشتن سواریت پیشینیان
- ۹ - ایجاد امیدواری به آینده و اعتماد به مزایا و پیروزیهای علم و تمدن
- ۱۰ - آموزش بشر دوستی و برابری حقوق همه افراد بشر

شک نیست که هدف‌غایی یک چنین آموزش و پرورش تربیت افرادیست برای ایجاد جهانی فارغ از فقر، جهل، ترس، و جنگ.

با اینکه در جهان امروز اکثریت مربیان حقانیت این هدفها را قبول دارند، در راه تحقق آنها مشکلات متعددی بچشم می‌خورد.

مشکلات سیاسی و اجتماعی

در برخی کشورها هدفهای آموزش و پرورش تحت‌الشعاع مردم یا تعصبات هیأت حاکم قرار می‌گیرد و در جهت معین و یابرخلاف جهت معینی برنامه‌ریزی می‌شود، برضد یاب‌ه طرفداری نژاد، ملت یا دین، یا طبقه معینی چنین آموزش و پرورش در صورت بیشترین موفقیت افرادی پارسیاورد فاقد ذوق انتخاب و دارای شخصیت غیر قابل انعطاف و شکننده.

در برخی کشورهای دیگر آموزش و پرورش مدرسه‌ای دارای سازمان متمرکز و غیر اجتماعیست یعنی دولتی‌مردم‌را در کار آموزش و پرورش مشارکت نمیدهند و برنامه‌های آموزشی را برای مردم توجیه نمیکنند در نتیجه مردم هم به سازمان آموزش و پرورش با بی‌اعتمادی می‌نگرند و پیامها و برنامه‌های آن‌را جدی نمیگیرند.

مشکلات اقتصادی

در بسیاری از کشورها مشکلات اقتصادی مانع توفیق آموزش و پرورش است، مثلا دولت نمیتوند وسایل آموزشی برای همه افراد واجب‌التعلیم فراهم سازد و یا قادر بتأمین زندگی معلمان نیست، یاب‌ه جهت وجود اختلاف طبقاتی شدید، علی‌رغم وجود وسایل آموزشی بسیاری از کودکان قادر بمدرسه رفتن نیستند، یا بزودی مدرسه را ترک می‌گویند تا کارکنند.

مشکلات آموزش و پرورش

یکی از بزرگترین و جهانیتترین مشکلات آموزش و پرورش در جهان امروز کمبود معلم است. در بیشتر کشورها سازمان آموزش و پرورش نمیتواند در بازار کار با بخشهای دیگر رقابت کند افراد ماهر و اذهان بارور را بخشهای دیگر جلب می‌کنند و آموزش و پرورش ناگزیر است به هرچه بدست می‌آورد قانع شود.

مشکل معلم

اکنون داوطلب شغل معلمی در همه جوامع اندک است، درآمد معلم با افراد دیگری که تحصیلات مشابه دارند برابری نمی‌کند، مقام و اعتبار او در جوامع روز بروز متزلزل‌تر میشود او بسا اوقات مورد اعتراض جامعه و مقامات قرار می‌گیرد، و این هردو معترفند که معلم آموزش و پرورش دلخواه را عرضه نمی‌کند.

از سوی دیگر، برنامه‌ها و روشهای آموزش و پرورش با سرعت تغییر می‌کنند و کمتر معلمی میتواند خودرا با این تغییرات هماهنگ سازد. آموزش و پرورش فرایندی نوگرا و متنوع-

طلب است ، حال آنکه هر معلمی پس از ۱۰ سال پیروستی میشود و ذهن خود را بر روی
هرنوجوئی و ابتکاری مینند .

وسایل سمعی و بصری

کشورهای صنعتی ، برای جبران این کمبود ، به وسایل سمعی و بصری روی آورده‌اند
ماشین درس میدهد ، سوال میکند ، جواب میدهد ، دیکته میگوید ، مسئله حل میکند اما
در عین حال باعث غیر عاطفی شدن فرایند آموزش میگردد . چون ماشین تشویق نمیکند ،
تنبیه نمیکند ، خوشحال یا غمگین نمیشود ، نوازش نمیکند ، همدردی نمیکند . . . . این
ماشینها ابزارهای بسیار خوبی هستند ، اگر در اختیار معلمان خوبی گذاشته شوند و دستیار
آنان باشند ، نه جانشینان .

نظام ارزش ها

آیا نظام ارزشهای مدرسه با نظام ارزشهای خانواده یا جامعه هماهنگ است ؟ مشکل
میتوان باین سوال جواب مثبت داد .

آموزش و پرورش مدرسه‌ای در بهترین صورت خود ، فرایندی پیشرو است و نظام
ارزشهای عینی و متری دارد .

آموزش و پرورش خانوادگی ، متأثر از سنتهای خانواده است و در بهترین صورت خود
به امروز میانریشد ، نه فردا .

نظام ارزشهای جامعه به منافع زودبای و سودمندی عملی ناظر است و تحت تأثیر سنتها
پیمایهای وسایل ارتباط جمعی و تبلیغات روز قرار دارد .

هماهنگی و ناهماهنگی

شک نیست که مدرسه به تنهایی قادر به تکوین شخصیت کودک نیست .

این تکوین شخصیت از نخستین سال زندگی او آغاز میشود و تا سالهای جوانی ادامه
می‌یابد پس علاوه بر مدرسه - یا شاید در جهان امروز بیش از مدرسه - خانواده و اجتماع در
تکوین شخصیت کودک نقش دارند . اگر نقش خانواده ، مدرسه و اجتماع در تکوین شخصیت
کودک هماهنگ باشد ، میتوان تا حدودی به مثبت بودن نتیجه کار امیدوار بود در غیر اینصورت
بسا اوقات مساعی مدرسه به هدر میرود .

در این زمینه از نقش اجتماعی وسایل ارتباط جمعی مخصوصاً باید یاد کرد ، که در
جهان امروز نقش بسیار مؤثر و قاطعی بشمار میرود . متأسفانه این وسایل مؤثر کمتر به صورت مفید در
اختیار آموزش و پرورش قرار میگیرند . و برعکس در بسیاری از کشورها بصورت وسایل
انتقالی بکار برده میشوند ، مثلاً می‌بینیم که بزهکاری ، قتل ، دزدی ، اعتیاد و امثال آن مورد
تائید هیچ اجتماع امروزی نیست و جوامع بشری برای از میان بردن آنها کوشش زیادی

میکنند. ولی، اغلب اوقات این اعمال خمیرمایه فیلمها و کتابها را تشکیل میدهد و با بیماریهای وسایل ارتباط جمعی در اذهان کودکان ونوجوانان نقش می‌بندد.

دردهای جهانی

در همه جای جهان خانواده روزبروز کوچکتر میشود. همزیستی دودمانی جای خود را به خانواده زن و شوهری میدهد، خانواده‌ها فرزند کمتری می‌آورند. از روی دیگر، تعداد بیشتری از مادران در بیرون از خانه کار میکنند.

در نتیجه، کودک از نخستین سالهای کودکی مدت زیادی را در بیرون از خانه ودوراز آغوش پدرومادر است. او فرصت نمیکند پدرومادرش را خوب بشناسد، و پدر و مادرش هم همینطور. در نتیجه، باگذشت زمان عدم تفاهم آنان بیشتر میشود. در نسل جوان علاقه به خانواده کم میشود و دشمنی بانسل کلانسال بالا میگردد.

در همه جا پیشرفت فن وصنعت میزان تولید و تنوع محصولات را بیشتر میکند و دو-شادوش آن تبلیغ برای مصرف بالا میگردد. سادگی وقناعت جای خود را به تجمل و مصرف میدهد. کاسیابهای مادی بصورت ملاک ارزیابی افراد در میآید و مسابقه برای دستیابی به موفقیتهای مادی همه جاگیر میشود. فرهنگ اقتصادی جای فرهنگ انسانی را میگردد. آموزش و پرورش خالی ازاشائیه مادی نامفهوم میگردد.

در نتیجه روابط عاطفی افراد خانواده فدای کاسیابهای مادی میشود. معلم ازاینکه دراین مسابقه عقب مانده است احساس غبن میکند. کودک ازاینکه او را تهی دست و تنگ سایه می‌بینند نمیتواند به شخصیتش ایمان آورد.

چه باید کرد؟

پس از توضیح کلی اوضاع موجود به سؤال خود برمی‌گردیم: کودک را چگونه تربیت کنیم تا در تکوین شخصیت خویش مشارکت جوید؟

۱ - نخست باید آموزش و پرورش را از حالت خطایی ودستوری دور کنیم و بصورت یک فعالیت اکتشافی دسته جمعی در آوریم تا کودک شخصاً در آن سهیم و شریک گردد.

مسلماً این کار به معلم ورزیده‌ای نیاز دارد که ساعات زیادی را با تعداد معینی کودک کار کند وقادربه برقراری رابطه با آنان گردد.

۲ - کودک را به مباحثه وپرسش وپاسخ عادت دهیم وازاین راه قدرت ادراک بیان واستدلال وعادت به گوش دادن وتحمل عقاید دیگران را در او تقویت کنیم.

۳ - کودک را به شرکت در بازیهای گروهی تشویق کنیم و او را از گوشه‌گیری و تکروی بازداریم.

۴ - البته اینکار به فضای مناسب احتیاج دارد و این چیز است که در حال حاضر در بسیاری از مدارس جهان وجود ندارد.

۵ - از نخستین سالهای ورود کودک به آموزشگاه به او مسئولیتهائی واگذار کنیم و تدریجاً او را به وظیفه شناسی و احساس مسئولیت عادت دهیم .

۶ - کودک را به کار خانه‌ها، بنگاهها و مزارع ببریم انواع کارها را به او نشان دهیم او را با ارزش آنها آشنا سازیم و کارها و حرفه‌هایی را به او بیاموزیم . این راه مفیدست برای نزدیک کردن مدرسه به اجتماع و آشنا کردن کودک با ارزش مساعی بزرگسالان .
اما مسئله دیگر اینست که چگونه به کودک ذوق انتخاب ببخشیم تا بتواند در سراسر زندگی سطح فرهنگ خویش را بالا ببرد ؟

۱ - کودک در مرحله نمونه سازی قرار دارد و آماده است تا از کردار و رفتار دیگران پیروی کند در گذشته برای اینکه کودک از نمونه‌های بد پیروی نکند اغلب او را از اجتماع دور میکردند اما امروز تلویزیون اجتماع را به درون خانه سیار و متأسفانه در برخی از کشورها بدترین سیمای آن را نشان می‌دهد . در این زمینه همه دولتها باید اقدامات فوری و مؤثری بکنند تا وسایل ارتباط جمعی اقلاً تا حدودی در خدست هدفهای آموزش و پرورش انسانی قرار گیرد .

۲ - میان مدرسه و خانه رابطه محکمی ایجاد شود و معلمان با جلب پدران و مادران به مدرسه و آشنا کردن آنان با جریان کار مدرسه و روشهای تازه آموزش و پرورش به اعتلای سطح فرهنگ آنان کمک کنند .

البته این کار مستلزم اینست که معلم اسکانات کافی برای جلب علاقه و اعتماد پدران و مادران در اختیار داشته باشد و وسایل ارتباط جمعی در این راه او را کمک کنند .

۳ - بنابراین باید وسایل آموزش و بازآموزی خانواده‌ها در اجتماعات توسعه یابد و فیلمها و کتابهای مفید در سطوح مختلف برای اعتلای فرهنگ پدران و مادران تولید شود و در اختیار آنان قرار گیرد .

۴ - مسایل و موضوعات را برای کودک مطرح کنیم و از او بخواهیم تا شخصاً جواب آنها را از طریق مشاهده آزمایش یا مطالعه پیدا کند .

بی‌شک این اقدامی اساسی برای عادت دادن کودک به خودآموزیست . ولی مستلزم اینست که معلم هوشمندی و حوصله کافی برای هدایت کودک داشته باشد و در عین حال وسایل و فرصت کافی در اختیار او بگذارد .

۵ - از کودک بخواهیم تا از چیزهایی که نمی‌پسندد انتقاد کند و یا جوابگوی انتقاد دیگران باشد . از این راه ذوق انتخاب و بررسی و تمیز میان خوب و بد را در او تقویت کرده‌ایم .

۶ - کودک را با طبیعت و مظاهر طبیعی آشنا کنیم و او را متوجه زیبایی آنها سازیم : از قبیل غروب رنگین کمان، قله برفی کرد، امواج دریا، پرواز پرندگان . . . .

۷ - سوزه، باغ وحش، باغ نباتات، جنگل و صحرا از لحاظ تقویت حس زیبایی‌شناسی و پرورش ذوق کودک وسایل کمک آموزشی مهمی هستند که معلم هوشمند از آنها استفاده زیادی می‌کند.

۸ - آشنا کردن کودک با تاریخ و مساعی انسانها با فرصت خوبی می‌دهد تا از استعدادهای بشری آگاه شود و با سرمشقه‌های خوبی آشنا گردد.

از این لحاظ باید آموزش تاریخ را از صورت بیان جنگها و فجایع بیرون آورد و واقعیت آنرا که تلاش بشر برای دست یافتن به زندگی بهتر است در ذهن کودک جای داد. مخصوصاً باید با آموختن که قهرمانان ناسی بشریت کسانی بودند مانند مردم دیگر جز اینکه همیشه پیش از خودشان به دیگران می‌اندیشیدند و پیوسته در صدا دعوتی فرهنگ خودشان بودند.

۹ - روشهای دموکراتیک را در مدرسه به کار بندیم و به کودک امکان دهیم تا جایی که ممکن است در تصمیم‌گیری شرکت جوید.

۱۰ - به وسایل مختلف او را تشویق کنیم تا از آمال و عقاید خود گفتگو کند و سپس باروش رهبری شده‌ی توسط همشاگردانش آن آمال و عقاید را مورد ارزیابی قرار دهیم. طبیعاً باید در چنین مواردی هوشیار باشیم که مورد تمسخر قرار نگیرد. یا از شرکت در بحث فرار نکند. بلکه به سخنان دیگران گوش دهد و پاسخگوی آنان باشد.

مردم جهان امروز بیش از هر زمانی در گذشته امکان حرکت به سوی آموزش و پرورش انسانیت را در اختیار دارند و باید به خاطر حفظ و اعتدالی تمدن بشر از آنها استفاده کنند. خوشبختانه در کشور ما در این راه صمیمانه کوشش می‌شود.

دو سال پیش شاهنشاه آریامهر فرمان آموزش و تغذیه رایگان افراد واجب‌التعلیم کشور را صادر فرمودند. پس از آن طی سوادی از اصول انقلاب شاه و ملت مقرر فرمودند انجمنهای همکاری خانه و مدرسه تفهیم و توجیه برنامه‌های تنظیم خانواده و تغذیه و بهداشت را هم در برنامه کار خود قرار دهند. اینک رادیو و تلویزیون ملی ایران برنامه‌های آموزشی متعددی در نقاط مختلف کشور به تربیت معلمان اختصاص یافته است انجمن ملی اولیاء و مربیان با برگزاری کنگره‌های سالانه انجمنهای همکاری خانه و مدرسه توجه عده زیادی را به اهمیت و لزوم همکاری اولیاء و مربیان جلب کرده است. امیدوارم انجمن بتواند از تجارب کنفرانس فعلی هم بهره فراوانی ببرد.

توفیق همگی را خواستارم. متشکرم